

GAZETA TRANSILVANIEI.

REDACTIUNEA ȘI ADMINISTRAȚIUNEA:
BRAȘOVU, piața mare Nr. 22.

„GAZETA” IEȘE ÎN FIECARE ZI.

Pe ună ană 12 flor., pe șese luni 6 flor., pe trei luni 3 flor.

România și străinătate:

Pe ană 40 fr., pe șese luni 20 fr., pe trei luni 10 franci.

SĂ PRENUMERĂ:

la poște, la librării și pe la dd. corespondenți.

ANUNCIURILE:

O seriă garmondă 6 cr. și timbru de 30 cr. v. a. pentru fiecare publicare

Sortiseri nefrancoate nu se primesc. — Manuscrise nu se retrămit.

N° 115.

Vineri, Sâmbătă 24 Maiu (5 Iunie).

1886.

Brașovă 23 Maiu 1886.

În aceste trei zile din urmă au sosit sciri însemnate atât din monarhia noastră cât și din străinătate.

Afacerea Hentzi precum se vede a fost aplanată deocamdată prin declarațiile ce le-a făcut ministru-președinte Tisza la interelările lui Csanady și Apponyi, cari culminază în oportunitatea dorinței d'a se susține buna înțelegere între armată și populațiune. Totu așa de oportunități li s'a părut foilor oficiose din Austria d'a se declara deocamdată mulțamite cu răspunsul d-lui Tisza, numai să fiă luată odată dela ordinea zilei fatala și penibila afacere, care a amărât atât de mult spiritele dincoace și dincolo de Leitha.

Caracteristică este, că presa Nemților centraliști din Austria a sprijinit în această afacere mai mult punctul de vedere al d-lui Tisza decât al contelui Belkredi. Ei numai cu aceea s'au declarat nemulțamiți, că d-lui Tisza nu a condamnat și demonstrațiunile studenților ungru. Ba „Neue Freie Presse” le face Ungurilor din nou complimente că sensibilitatea lor națională a dobândit o satisfacțiune eclatantă, și i'rogă ca, deorece timpurile în care trăim sunt așa de serioase, să evite d'a provoca afaceri ca acesta.

Atitudinea Germanilor din Austria, cari speră încă și acum ca cu ajutorul Ungurilor să răstorne cabinetul Taaffe și cu el sistemul federalist, se înțelege că nu puțin a încurajat pe Maghiari d'a purta un limbaj atât de cutezător. Ori cât de critice ar fi însă împrejurările actuale pentru monarhia și ori cât de mult s'ar sili și unii și alții de a îmblânzi spiritele agitate, o mare amărăciune totuși rămâne în inimă.

Nențelegerile cu privire la armata comună se voru pute suprima momentan, urmările lor se voru amâna, d'ér nu se voru delătura, până ce nu se voru delătura și cauzele ce le-au provocat. Este mai mult un armistițiu ce l'a propus d-lui Tisza. Opozițiunea maghiară nu e mulțamită și armata nu e satisfăcută prin declarațiile lui din urmă, deorece a evitat și acum d'a condamna demonstrațiile șovinistice de pe strade.

Pe când s'a aplanat astfel provisoriu certa provocată de afacerea Hentzi în Ungaria, s'a ivit în Austria o crisă parlamentară, care stă în strînsă legătură cu negocierile dintre Austria și Ungaria pentru reînnoirea pactului dualist.

Partidele din parlamentul austriac și în special Polonii nu se unesc cu stipulațiunile stabilite între guvernul din Pesta și Viena cu privire la vama de petrol. Majoritatea s'a unit în privința acesta cu o propunere a deputatului Suess din stînga germană și guvernul era amenințat d'a fi desavuat față cu guvernul ungresc. Ministrul de finance Dunajewski a declarat în comisiunea vamală, că decă va fi respins proiectul guvernului, ministeriul nu se va supune acestei hotărîri, ci are de gând să trage consecințele constituționale și a propune Majestății Sale măsurile de lipsă spre a face să se primescă învoiala cu guvernul ungresc; cu alte cuvinte că va disolva camera.

Organele Cehilor au pledat pentru o energetică atitudine a majorității în aceste critice momente, spre a apăra interesele poporilor Austriei. Pote că au sperat, că din nouele alegeri partida autonomiștilor va eși și mai tare.

Intr'aceea Polonii s'au mai socotit și, cedând insistențelor ministrului Dunajewski, s'au hotărît a nu mai sprijini propunerea Suess și a face în locul ei o nouă propunere pentru urcarea vămii pe păcură cu 2 fl. în aur.

Suntem curioși să vedem ce rezultat voru

avé conferințele dintre diferitele fracțiuni ale majorității. Decă guvernul ar fi silit să disolva camera, atunci pactul cu Ungaria nu s'ar mai pute încheia în termenul fixat până la 1 Octomvre a. c. și cine scie ce direcțiune aru mai lua tractările în viitor.

Afacerea Hentzi în camera ungară.

În ședința de Luni, faimosul Csanady și-a desvoltat interelarea sa anunțată cu câteva zile mai înainte. Elu duse într' altele:

Am sperat că demonstrațiunea câtorva oficeri austriaci dela 21 Maiu va deștepta pe d-lu Koloman Tisza din visurile sale austriace (Viua ilaritate). Am sperat că la interelarea lui Szalay și Ugron ministrul Tisza va răspunde, că monumentul lui Hentzi are să fiă depărtat de pe pământul ungresc. Deorece însă ministrul președinte, în urma simțimintelor sale austriace (Indelunga ilaritate) nu și-a implinit nici aici datoria ca ministru ungresc, îi adresez următoarea interelare:

Considerând, că și ađi există încă în fortăreța dela Buda o tristă amintire a absolutismului, monumentul lui Hentzi, unul din cei mai mari inimici de odinioară ai Ungariei, care a măcelărit jumimea națiunii, pe honveđii, cari s'au luptat ca lei pentru libertatea constituțională în glorioasă perioadă dela 1848/49; considerând, că acest monument urgisit de națiunea maghiară e situat la Buda în fața palatului regelui constituțional al Ungariei, în a căruia inimă patriotică trebuie să se înoiască sentimentul amar de durere de câte ori privește la acest monument al lui Hentzi: întreb pe d-lu ministru președinte Tisza, decă are de gând a satisface dorinței echitabile și drepte a națiunii maghiare, ca monumentul lui Hentzi să fiă depărtat de pe teritoriul patriei noastre, al Ungariei?

Ministru-președinte Tisza scote o hârtia din buzunar și citește un răspuns ce l'a dat la o interelare în aceeași afacere în Ianuarie 1882. Era vorba atunci de evenimentele din 1848/49. Cuprinsul acestui răspuns este pe scurt următorul:

După ce la 1867 pacea a fost restabilită, amândou părțile sunt datore a uita ce s'a întâmplat la 1848/49 și fiecare parte are datoria a aștepta dela cealaltă, ca să i concedă d'a-și conserva monumentele sale din acel timp și acum, după ce noi am ridicat monumente pentru honveđii noștri, să nu putem noi tolera acel unic monument din Buda, ar însemna lipsă de echitate și de simț de dreptate. Și ce însemnă monumentul lui Hentzi? Însemnă elu rușine pentru armele ungresc d'atunci? Nu. Elu însemnă, că într'un războiu așa de fatal, când stau față'n față națiunea și domnitorul, pot fi eroi, pote fi gloriă pe amândou părțile. D'ér nici una din cele două partide nu voru trage de aici folos, ci numai pagubă; trebuie d'ér să se ferescă d'a provoca asemenea momente. Etă ce însemnă acel monument și nu înțeleg de ce vreți să faceți cu puterea din elu o rușine națională. Părerea acesta a mea este și astăzi aceeași și deci nu pot să iau nici o măsură în direcțiunea dorită de d-lu deputat. (Aprobări în drepta). Nu e bine, decă voim că să existe buna înțelegere între armată și națiune, să se gândărescă ranele trecutului nici din partea armatei, nici din partea noastră. (Vii aprobări în drepta).

Alexandru Csanady răspunde:

D-lu Tisza pote de aceea nu voesc să depărteze monumentul lui Hentzi, pentru că crede, că alături cu acesta i se va ridica odinioară și lui un monument. (Risete). Răspunsul nu-lu ia la cunoștință, pentru că se pote întâmpla odată, ca acest monument să fiă întrebuitat odată pentru întocmirea unei mici revoluțiuni de care s'ar folosi ministru-președinte. (Mare și generală ilaritate). Se mai pote însă întâmpla, că simțul de onore și de propriu respect al națiunii va arunca în aer acest monument.

Președintele enunță că s'a luat la cunoștință răspunsul d-lui Tisza. Numai cei din stînga extremă nu s'au sculat.

Urmază interelarea contelui Apponyi asupra ultimelor întemplieri din sinul armatei comune:

Scopul meu este d'a aduce cestiunea de drept public în adevărata lumină, ca să eșim din cercul vițios, și drepturile și simțimintele legitime ale țării

noștre să nu fiă jertfite nici cu o iotă. Din tôte demonstrațiunile, un lucru e clar, că nisce persoane cu pozițiuni însemnate și cu influență mare în monarhia fac nisce declarațiuni asupra poziției de drept public al armatei și asupra spiritului ce domnesce în armată, cari stau în aspră contradicere cu principiile fundamentale ale dreptului public ungresc și cu forma de stat dualistică a monarhiei. Mai înteu întelnim teoria, după care armata se consideră numai ca austriacă, seu cu intențiunea d'a se exprima că Ungaria n'are drept la această armată seu, ce este mai probabil, spre a indica, că titlul „împărat al Austriei” conține și titlul „rege al Ungariei.” Mai departe este teoria, că în spiritul armatei nu pote să aibă loc decât fidelitatea cătră împăratul Austriei și cătră idea imperială. Decă cu acesta voesc să dăc, că fidelitatea cătră împărat și împărăția involvă ignorarea regelui și a regatului Ungariei, ba ca această armată să formeze o insulă deosebită în marea dualismului, atunci este imposibil a nu protesta contra unor asemenea manifestațiuni. Afară de virtuțile militare în sens mai strîns, spiritul unei armate are și baze mai adânc și acestea nu pot fi altele, decât alipirea cătră tron și patriă. (Aplause.) Se interpretează fals fidelitatea cătră împăratul, decă se înțelege ca ceva deosebit în contrast cu fidelitatea cătră regele Ungariei. Este în contra tradițiunilor constituțiunii noastre, decă unii voesc a construi pentru armată o patriă fictivă. Nici odată nu va fi simțit în această țară decât patriotismul ungresc. (Voci: Acesta ei nu vreau s'o înțeleg.) S'a observat că armata comună încă nu e pătunsă de spiritul dualismului. Aceste aparițiuni sunt de natură foarte delicată, d'ér decă nu mai sunt sporadice, încetă considerațiunile tăcerii și trebuie să ne lămurim. Ca vechiu deakist, țiu la instituțiunea armatei comune și tocmai pentru aceea adresez întrebările mele guvernului. Armata trebuie să fiă în deplină solidaritate cu poporul. Acesta solidaritate este ađi amenințată. Întreb d'ér, ce are de gând să facă d-lu ministru-președinte? Elu trebuie să delătore neajunsurile, căci are destulă putere pentru acesta. De aceea întreb:

După ce însemnați factori au desvoltat nisce păreri asupra poziției și spiritului armatei comune, cari stau în contradicere cu legile fundamentale de stat, cu independența Ungariei și cu organizarea dualistă a monarhiei; după ce influența oficială morală a acestor factori face ca asemenea idei să devină dominante în armată; și după ce această contradicere e păgubitoare pentru monarhia austro-ungară și trebuie să fiă delaturată: întreb pe d-lu ministru-președinte, ce are de gând să facă, ca poziția de drept public al armatei comune, ca a unei armate împărătesc și regesc austro-ungare, să fiă ferită de ori ce rea interpretare și ca să fiă împedată seu delaturată ori ce nisuiță și ori ce stare, care are de scop a lăți în armată un spirit ce stă în contradicere cu legile noastre fundamentale, cu independența de stat a Ungariei, precum și cu organizarea dualistică a monarhiei, seu din care ar resulta o asemenea urmare?

Ministrul-președinte Tisza spune, că dela 1867 s'au mai ađit aserțiuni ca cele din cestiune, ele ne-au atins neplăcut, d'ér națiunea n'a vădit în ele un mare pericol și avu dreptate. De când e ministru totdeuna s'a străduit a susține bunele relațiuni cu armata, sub două condițiuni: 1) ca armata comună să nu fiă numită străină, cum se întâmplă de multe ori, (Aprobări în drepta). 2) ca cercurile conducătoare ale armatei să recunoscă prin fapte că această armată este armata monarhiei, ce stă pe basa dualismului. (Voci în stînga extremă: ei nu o cunoscă acesta.) D-lu Tisza dă mai departe că nu se pote face responsabil la armată pentru aserțiunile unor bărbați, cari nu au conducerea faptică a armatei în mâna lor. Nu pote vedé un pericol, deorece nu este iertat a presupune, că acela care nu numai este capul armatei ci și al monarhiei, gândesc altfel de cum s'a obligat la încoronarea sa. Elu, Tisza, desapróbă purtarea unor membri ai armatei, care fac greșeli, d'ér acestea nu le ascrie armatei întregi și va apăra instituțiunea acesta, până atunci, până când ea va sta pe baza legii, contra tuturor celor, cari o proclamă de străină și deșteptă ură contra ei. (Aprobări în drepta.)

Comitele Apponyi nu e mulțamit cu acest răspuns, prin care ministrul dă că nu pote face nimic pentru dorințele națiunii. Elu, Apponyi, a vorbit de nesc manifestatiuni ale unor persoane foarte înalte, dintre cari una ocupă cel mai înalt rang în armată și am întebat pe d. ministru, că ce are de gând să facă ca să nu se mai repete lucruri de aceste. După ce

Cursul la bursa de Viena

31 din Mai st. n. 1886.

Table with 2 columns: Item description and price. Items include Rentă de aur, Rentă de hârtie, Imprumutul căilor ferate, etc.

Bursa de București.

Cota oficială dela 20 Mai st. v. 1886.

Table with 2 columns: Item description and price. Items include Renta română, Renta rom. amort., Credit fonc. rural, etc.

Cursul pieței Brașov

din 1 Iunie st. n. 1886.

Table with 2 columns: Item description and price. Items include Bancnote românești, Argint românesc, Napoleon-d'or, etc.

Băile (Scalदेle).

dela Săn-Georgiul Năsăudului (N.-Szent-György) din comitatul Bistrița-Năsăud (Transilvania).

Inceputul sezonului cu

finele lui Iunie a. c.

Apă minerală, muriatică de natron, folositore contra febre intermitente inveterate, infarcte ale ficatului și splinei, alterațiuni ale digestiunii și ale funcțiunilor intestinelor...

Stațiunea călei ferate cea mai apropiată Bistrița, trei ore departe dela băi.

Informațiuni mai de aproape da

Administrațiunea băilor.

(2-3)

Utensiliile unei fabrice de oțet.

(Stâlpi, puțin pentru plămădelă, vedre, butoie) ce se află toate încă în bună stare sunt de vânzare. — Informațiuni mai de aproape se dau în Strada Postei (Nonnengasse) Casa Nr. 602.

2-3

Avisul d-loru abonați!

Rugăm pe d-nii abonați ca la reînnoirea prenumerațiunei să binevoiască a scrie pe cuponul mandatului postal și numerii de pe fâșia sub care au primitu țiarul nostru până acuma.

Domnii ce se abonează din nou să binevoiască a scrie adresa lămurită și să arate și posta ultimă.

ADMINISTR. „GAZ. TRANS.”

Mersul trenurilor

pe linia Predeal-Budapesta și pe linia Teiuș-Arad-Budapesta a calei ferate orientale de stat reg. ung.

Large table with multiple columns and rows showing train schedules and prices for various routes including Predeal-Budapesta, Teiuș-Arad-Budapesta, and Budapesta-Arad-Teiuș.

Nota: Orele de noapte sunt cele dintre liniile grose.